

Сергій Валентинович РУДЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0002-2874-1957

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ КОНОПЛЯРСТВА В УКРАЇНІ

Руденко С.В. Організаційно-економічні засади розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 1. С. 207 – 214.

Анотація

У статті проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку галузі коноплярства в Україні. Встановлено, що вирощування технічної коноплі є перспективною нішою та може стати трампліном, який забезпечить успішний старт для розвитку малих та середніх фермерських господарств в Україні. Наведено порівняння ключових показників з країнами-лідерами у виробництві продукції коноплярства. Лідери з виробництва конопляної продукції: Китай, Франція, Німеччина, Угорщина, Італія, країни Азії і Латинської Америки. Розроблено методичні і практичні рекомендації щодо організаційно-економічних засад розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні. Встановлено основні проблеми галузі коноплярства, наведено шляхи їх вирішення, а також наслідки до запропонованих заходів. До основних проблем належить: встановлення до технічних конопель як сільськогосподарської культури ліцензійних вимог, еквівалентних наркотичним засобам і психотропним речовинам; надмірне регулювання та контроль правоохоронними органами господарської діяльності, пов'язаної з технічними коноплями; гранично допустимий рівень ТГК у технічних коноплях; наявність квотування посівів технічних конопель; надмірний контроль держави під час знищення залишків технічних конопель; нерегульованість господарської діяльності та обігу технічних конопель, зокрема, продуктів їх переробки та ін. Запропоновано такі шляхи щодо розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні: усунення надмірного контролю правоохоронних органів за господарською діяльністю, пов'язаною із обігом технічних конопель; скасування контролю держави за обігом, у т.ч. знищенням залишків технічних конопель; скасування квотування посівів технічних конопель; виведення технічних конопель з-під загального регулювання про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори; спрощення умов ліцензування виробництва продукції коноплярства; підвищення гранично допустимого рівню ТГК в технічних коноплях принаймні до 0,2%; визначення на законодавчому рівні видів діяльності з культивування технічних конопель, закріпивши відповідний код КВЕД, а також визначення кодів УКТЗЕД на всі види товарів та продуктів на основі технічних конопель.

Ключові слова: коноплярство, технічні коноплі, нішеві культури, ефективність, організаційно-економічні засади розвитку.

Serhii RUDENKO

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Accounting, Audit and Taxation
State Biotechnological University

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FUNDAMENTALS OF THE DEVELOPMENT OF THE HEMP PRODUCTION IN UKRAINE

Rudenko S. Organizational and economic fundamentals of the development of the hemp production in Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 1, pp. 207 – 214.

Abstract

The article analyzes the current state and prospects for the development of the hemp industry in Ukraine. It has been established that the cultivation of technical hemp is a promising niche and can become a springboard that will ensure a successful start for the development of small and medium-sized farms in Ukraine. The comparison of key indicators with leading countries in the production of hemp products is given. Leaders in the production of hemp products are:

© Сергій Валентинович Руденко, 2022 China, France, Germany, Hungary, Italy, countries of Asia and Latin

---

America. Methodical and practical recommendations have been developed regarding the organizational and economic foundations of the development of hemp production in Ukraine. The main problems of the hemp growing industry are identified, the ways to solve them are given, as well as the consequences of the proposed measures. The main problems include: establishment of licensing requirements for technical hemp as an agricultural crop equivalent to narcotic drugs and psychotropic substances; excessive regulation and control by law enforcement agencies of economic activity related to technical hemp; the maximum permissible level of THC in technical hemp; availability of technical hemp crop quotas; excessive state control during the destruction of the remains of technical hemp; irregularity of economic activity and circulation of technical hemp, in particular, products of their processing, etc. The following ways are proposed for the development of the production of hemp products in Ukraine: elimination of excessive control by law enforcement agencies over economic activities related to the circulation of technical hemp; abolition of state control over circulation, including destruction of the remains of industrial hemp; cancellation of the quota of industrial hemp crops; removal of technical hemp from the general regulation on narcotic drugs, psychotropic substances and precursors; simplification of conditions for licensing the production of cannabis products; raising the maximum permissible level of THC in technical hemp to at least 0.2%; determination at the legislative level of the types of activities for the cultivation of technical hemp, fixing the appropriate CTEA code, as well as the determination of UCGEEA codes for all types of goods and products based on technical hemp.

Keywords: *hemp cultivation, technical hemp, niche crops, efficiency, organizational and economic principles of development.*

JEL classification: Q11; Q19

Вступ

Історично Україна є країною, на території якої досить активно здійснювалося вирощування конопель, вони використовувалися в багатьох сферах життєдіяльності людей. Втім, біологічні особливості даної культури, які дозволяють використовувати окремі її види як наркотичний засіб, зробили коноплярство галуззю сільського господарства, до якої суб'єкти господарювання ставляться досить обережно через те, що така діяльність одразу стає об'єктом уваги правоохоронних органів. У той же час необхідно констатувати, що це не єдина проблема розвитку галузі коноплярства в Україні, поряд з нею існують і такі, як: недосконала нормативно-правова база, відсутність державної підтримки, складності з доступом фермерів до дешевих кредитів для реалізації бізнес-проектів з нішевими сільськогосподарськими культурами, невідповідність обсягів переробних потужностей обсягам виробництва та інші.

Поряд з цим коноплярство має вагомий економічний потенціал, який виражається в можливості продажу Україною іноземним суб'єктам господарювання свого наукового продукту, зокрема розробок Інституту луб'яних культур НААН України, розширенні вітчизняних і закордонних ринків збуту сировини, з поступовим нарощенням обсягів її переробки всередині країни з метою отримання більшої доданої вартості українськими суб'єктами господарювання, застосування технічних конопель з метою екологізації вітчизняної економіки тощо.

Питаннями щодо розвитку галузі коноплярства, її ефективності, потенціалу виробництва і реалізації в Україні займалися такі вітчизняні науковці, як Бойко Г.А., Гілязетдінова Р.Н., Жуплатова Л.М., Коренівська Л.В., Кузьміна Т.О., Марченко Ж.Ю., Маринченко І.О., Михайлова Л.І., Примаков О.А., Мохер Ю.В., Семак Б.Б., Чурсіна Л.А., Швороб Г.М. та інші [1-8]. Втім, всі окреслені вище проблеми та заходи з реалізації економічного потенціалу галузі коноплярства як на мікрорівні, так і на рівні галузі та держави потребують розробки науково-обґрунтованих економічних та управлінських засад, які б відповідали вимогам часу та тим соціальним та економічним процесам, що наразі відбуваються в українському суспільстві.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає в розробці методичних і практичних рекомендацій щодо організаційно-економічних засад розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні.

Виклад основного матеріалу

Українське законодавство містить близько 30 чинних нормативно-правових актів, які регулюють вирощування конопель. Коноплі – однолітні лубоволокнисті рослини, які у всьому світі використовують у трьох напрямках, в залежності від вмісту у ній психоактивної речовини тетрагідроканабінол (ТГК):

- 1) технічний (виготовлення продукції – олії, тканин, дорожнього полотна тощо) – коноплі з вмістом ТГК до 0,08% – вживання таких конопель не може спровокувати наркотичне сп'яніння;
- 2) медичний (виготовлення медичних препаратів) – в українському законодавстві наразі відсутнє визначення цього поняття;
- 3) рекреаційний (для немедичного вживання) – вміст ТГК яких перевищує 0,08%.

Проте, зазначені норми актуальні для України, а в різних країнах законодавством встановлюється різні межі вмісту ТГК, відповідно до яких коноплі вважаються технічними, що означає вільне використання у промисловості, а які відносяться до наркотичних і можуть використовуватися із певними обмеженнями чи взагалі із забороною обігу. Для порівняння, в ЄС показник рівня ТГК складає не більше 0,2%, у США, Канаді та Китаї – не більше 0,3%, тоді як в Україні – 0,08 %, що є дуже низьким показником і стримуючим фактором для розвитку галузі. Проте в рамках Угоди про асоціацію (ст. 405, додаток XXXVII) Україна зобов'язалася імплементувати Регламент Ради (ЄС) № 1307/2013 та встановити вимоги до вмісту ТГК на рівні 0,2 %. Також варто зазначити, що незважаючи на безпечність промислового використання конопель із вмістом ТГК 0,08%, цей ринок занадто регульований. У світі практикується вільне вирощування та переробка технічних конопель на рівні з іншими сільськогосподарськими культурами – просо, пшеницю, жито тощо, натомість в Україні для цього досі потрібно одержувати ліцензію на вирощування, щороку отримувати квоту, а також проходити постійні перевірки правоохоронних органів.

Продукція галузі коноплярства має широке та різнобічне застосування. Так, у стеблах міститься 15,3% волокна, що використовується для виготовлення канатів, тралового пасма, морського шнура, технічної та господарської мотузки, пакувального шпагату, а також брезенту, парусини, різної технічної тканини. У насінні міститься до 35% жиру, що вживається в харчовій та консервній промисловості, а також для технічних цілей, наприклад, виробництва оліфи та лінолеуму. При первинній обробці конопляної трести залишаються відходи, що є гарним паливом та матеріалом для виготовлення будівельних плит та паперу. У золі, що отримується після спалювання конопляної трести, міститься 6,3% калію, 4,85% фосфорної кислоти, 24% окису кальцію; отже, вона може бути використана як калійно-фосфорне добриво [8].

У даний час понад 200 підприємств в усьому світі вирощують, досліджують і переробляють коноплю. Попит на конопляні вироби сприяв збільшенню посівних площ в країнах ЄС, зростає кількість підприємств, що роблять різні товари з конопель. Лідери з виробництва конопляної продукції: Китай, Франція, Німеччина, Угорщина, Італія, країни Азії і Латинської Америки. У відсотковому відношенні 75% виробництва сировини та виготовлення продукції коноплярства складають країни Азії, тоді як сумарні посівні площі в країнах ЄС займають 15% частки світового виробництва. Однак, країни ЄС (як переробники продукції з високою доданою вартістю) є вагомими гравцями на ринку.

Експорт технічної коноплі та продуктів її переробки в Україні дуже малий. Основна частина поставок припадає саме на насіння конопель. Стабільну тенденцію показує також конопляна олія та шрот, решта видів товарів поставляється періодично, експорт зафіксований не щороку. Грошовий вираз експорту наведено на основі оцінки –

через вагу поставок та середні доступні ціни, оскільки у багатьох поставках не вказано фактичної вартості (табл. 1).

Насіння технічної коноплі продається як посадковий матеріал і як сировина для використання в харчовій та косметичній промисловості. Основна частина приходить саме на сировину для промислової переробки. У 2018-2019 рр. збільшується кількість органічної продукції: у 2018 р. такого насіння було 6% від загальної маси поставок, а у 2019 р. – 14%.

За оціночними даними, вартість експорту насіння становить близько 0,5 млн дол. США на рік. Основний споживач протягом 2016-2018 рр. – Польща.

Таблиця 1. Динаміка експорту у розрізі видів продукції коноплярства, у 2017-2019 рр.

Види продукції коноплярства	Експорт, т			Експорт, тис. дол.		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Волокно	81,55	41,17		60,78	169,30	
Олія	10,04	12,25	14,11	114,01	112,09	147,52
Насіння	414,73	517,82	502,27	667,94	824,06	588,30
Шрот	0,38	0,48	0,44	1,55	2,95	1,31
Борошно	0,24	0,50	0,06	0,29	0,65	0,08
Клітковина	0,63			0,90		
Макуха	0,05			0,09		
Всього	507,62	572,22	516,87	845,55	1109,05	737,22
Темп приросту, %		12,7%	-9,7%		31,2%	-33,5%

Джерело: [10]

2018 рр. основу імпорتنних поставок становила пакля, на яку припадало понад 80% у натуральному виразі. При цьому, ціна паклі порівняно з іншими товарами низька. У грошовому виразі більша частина припадає на олію. У 2019 р., на тлі відсутності паклі, поставки розподілилися майже рівнозначно між олією, насінням та пряжею (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка імпорту у розрізі видів продукції коноплярства, у 2017-2019 рр.

Види продукції коноплярства	Імпорт, т			Імпорт, тис. дол.		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Олія	0,14	0,64	0,87	4,08	7,46	9,47
Пакля	2,00	5,00		1,39	3,98	
Протеїновий порошок	0,08	0,24	0,22	1,79	5,31	3,63
Пряжа			0,61			8,85
Насіння	0,11	0,28	0,60	1,02	3,79	7,90
Всього	2,32	6,16	2,30	8,28	20,53	29,84
Темп приросту, %		165,1%	-62,7%		147,9%	45,4%

Джерело: [10]

заводів, із яких на сьогоднішній день залишилось лише 3. Площа посівів технічних конопель в Україні на сучасному етапі коливається в рамках 1 тис. га – 5 тис. га. Таким чином, на сьогодні виробничі потужності продукції коноплярства в Україні скоротилися в 30 разів. Так, у 1913-1939 рр. у середньому в Україні висівали понад 100 000 га конопель, у 1972-му – 72 000, а 2019 р. – близько 1 300 га (рис. 1).

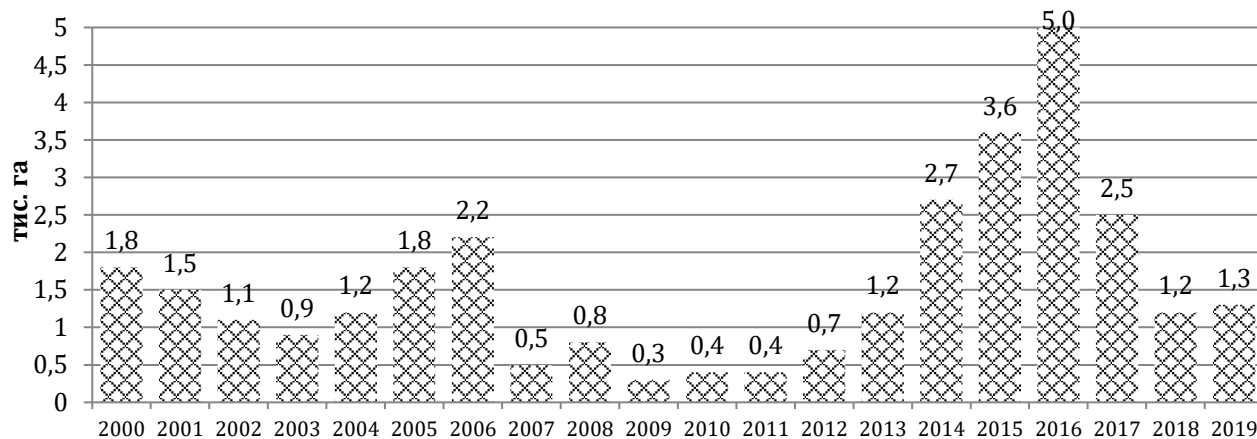
Як бачимо, в 2018 р. поля під технічну коноплю зменшилися на 60,7%, а в 2019 – на 7,3%, в порівнянні з роком раніше. Дані свідчать про те, що посівні площі конопель за останнє десятиліття по Україні спочатку зростали, досягли максимуму в 2016 році – 5,0 тис. га, а потім знову почали скорочуватися – до 1,3 тис. га. Проте в цій галузі за останні 2 роки є певні зрушення, станом на 2021 р. посівні площі збільшилися більш ніж вдвічі і становлять біля 3000 га. Площа посівів технічних конопель в Україні зовсім незначна 1,3 тис. га у 2019 р. порівняно з іншими країнами-виробниками продукції коноплярства: Китай 70 тис. га, США – 60 тис. га, Канада – 37,4 тис. га (табл. 3).

У 2020 році український ринок також для себе відкрили США. Конопляну олію Україна наразі не експортує. За словами експертів ринку, простіше вивезти насіння як сировину і за кордоном виготовляти олію, що, у свою чергу, свідчить про брак переробних потужностей.

Динаміка імпорту не має вираженої тенденції, як і структура поставок. У 2017-

Все насіння в імпорتنних поставках – харчове, більшість – органічне. Для харчування також поставляється протеїновий порошок – перетерте насіння.

Як вже зазначалося, вітчизняний ринок продукції коноплярства є невеликим та зарегульованим. У часи Радянського Союзу в Україні налічувалось близько 120 тис. га посівів конопель та діяло 35 переробних

Рис. 1. Динаміка посівних площ технічних конопель в Україні (2000-2019 рр.)

Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН.

Таблиця 3. Площа посівів технічних конопель найбільших країн виробників та України, тис. га

Країни	Роки			
	2016	2017	2018	2019
США	3,6	10,0	31,0	60,0
Канада	18,3	55,8	31,5	37,4
Китай	н.д.	н.д.	н.д.	≈70,0
Європейський Союз	21,8	27,0	28,0	34,0
у т.ч.: - Франція	14,6	17,0	18,0	14,5
- Нідерланди	2,3	1,3	2,0	1,8
Україна	5,0	2,5	1,2	1,3

Джерело: [9]

Так, у Європі за останні 10 років площі під коноплею зросли з 10 тис. га до 43 тис. га. У Канаді під технічну коноплю відведено понад 40 тис. га, суттєво збільшили посіви цієї культури США. Світовий конопляний лідер Китай, який займає від 65 до 75% ринку, у найближчі 5-7 років планує збільшити посіви до 670 тис. га у зв'язку з державною програмою із заміни бавовни технічною коноплею. Адже цій культурі не потрібні пестициди та гербіциди, вона вимагає

набагато менше води та сприяє відновленню родючості ґрунту.

Розвиток конопляної галузі у світі наразі відбувається значно швидшими темпами, ніж в Україні. Якщо говорити про країни ЄС – лідером є Франція, в якій за останні роки обсяги виробництва промислового волокна збільшились з 4 000 т у 2003 р. до 48 000 т у 2014 р., тобто більш ніж у 10 разів [1].

Середня врожайність насіння з технічних конопель становить 1,13 т/га, в залежності від сорту коливається в межах 0,9 т/га (Сула) – 1,75 т/га (Глесія).

На врожайність конопель впливають різноманітні фактори:

- норма посіву (впливає на розгалуження рослин, довжину суцвіть),
- використання добрив,
- використання гербіцидів,
- сорт,
- погодні умови (кількість сонця, мінімальна температура тощо).

Стійкість до несприятливих погодних умов і шкідників сильно залежить від сорту рослини, він впливає і на якість рослини (вміст олії в насінні волокнистість тощо).

Український ринок майже повністю складається із місцевої продукції. При розрахунку ємності великий вплив має той факт, що продукція може реалізовуватися не в той рік, коли вона була вироблена. Це може призвести до негативного числа підрахунку ємності, що й трапилося в сегменті насіння і, відповідно, олії (табл. 4).

За оцінками фахівців Офісу ефективного регулювання BRDO, рентабельність вирощування конопель для отримання посівного матеріалу становить 112,5%. При культивуванні рослин для подальшої переробки на волокно прибутковість може коливатись від 32% до 62%. Якщо ж використовувати сорти, що забезпечують можливість отримання двох видів продукції насінневого матеріалу та трести (для волокна), рентабельність може досягати 184%. Вартість товарного зерна становить

близько 40 тис. грн/т. Водночас роздрібні ціни в магазинах на зерна коноплі – у межах 100-200 грн/кг. Очищені зерна коштують близько 600 грн/кг [9].

Таблиця 4. Загальні показники ринку технічної коноплі та продуктів її переробки

Показники	2017	2018	2019
Насіння конопель			
Виробництво, т	1000,0	500,0	570,0
Експорт, т	414,7	517,8	457,0
Імпорт, т	0,1	0,3	0,6
Ємність ринку, т	585,4	-17,5	113,6
Скоригована ємність ринку, т	351,2	216,6	113,6
Темп приросту, %		-38,3%	-47,5%
Олія конопель			
Виробництво, т	77,3	47,7	25,0
Експорт, т	10,0	12,3	14,1
Імпорт, т	0,1	0,6	0,8
Ємність ринку, т	67,4	36,0	11,7
Скоригована ємність ринку, т	43,8	40,8	30,6
Темп приросту, %		-46,5%	-67,5%
Жмих конопель (шрот)			
Виробництво, т	760,0	380,0	433,2
Експорт, т	6,3	1,1	3,2
Імпорт, т	0,1	0,2	0,2
Ємність ринку, т	753,8	379,1	430,2
Темп приросту, %		-49,7%	73,5%
Волокно конопель			
Виробництво, т	270,0	100,0	30,0
Експорт, т	81,6	41,2	
Імпорт, т	2,0	5,0	0,6
Ємність ринку, т	190,4	63,8	30,6
Темп приросту, %		-66,5%	-52,0%

Джерело: [10]

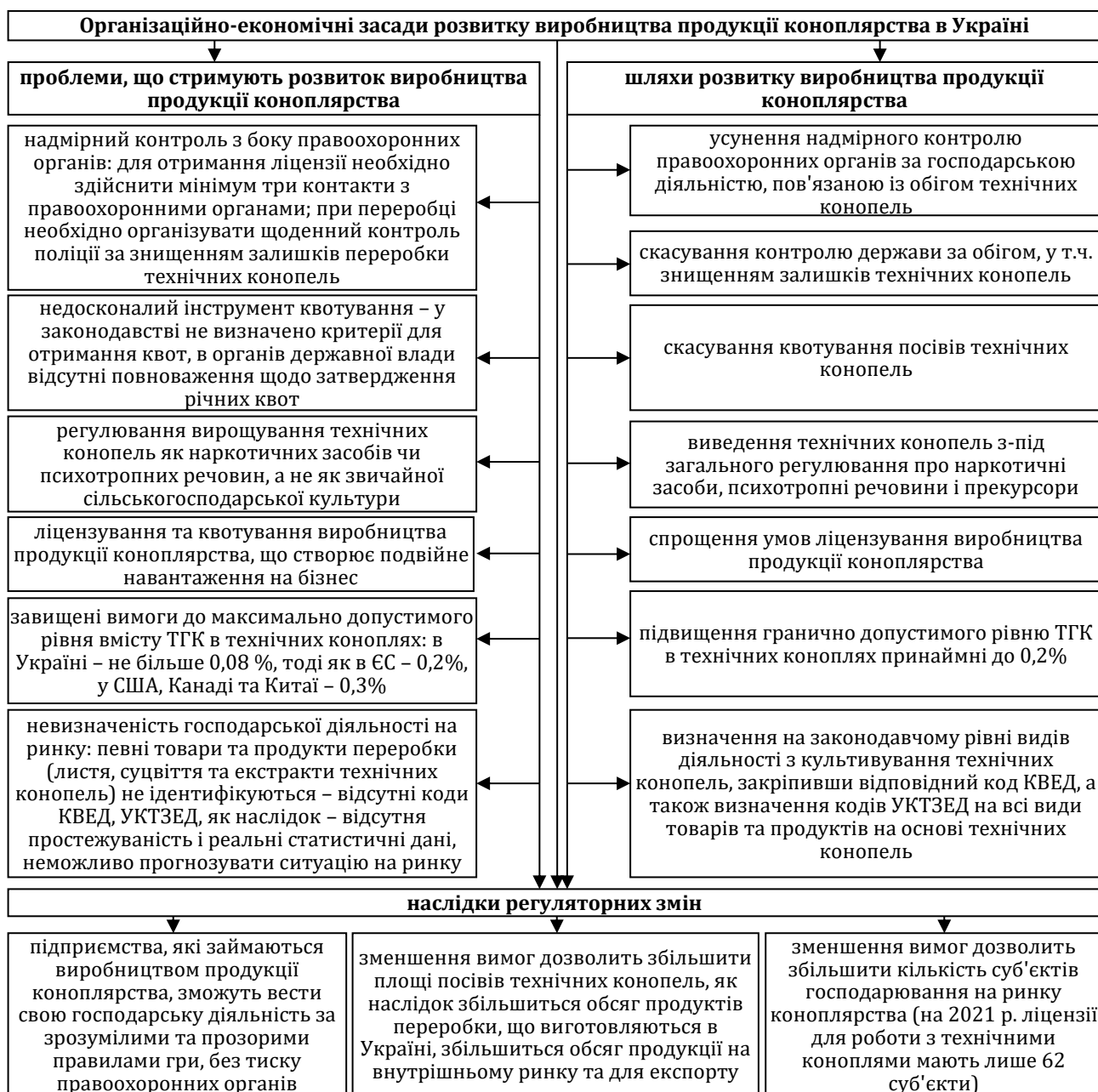
конопель, які використовуються як посадковий матеріал, як сировину для виготовлення косметики і продуктів харчування. В меншому обсязі, але стабільно експортуються масло і шрот конопель, а ось інші похідні продукти продаються на міжнародному ринку лише періодично, незначні обсяги навіть не щороку фіксуються в статистичних звітах. У той же час в Україні ринок технічних конопель все ще знаходиться під впливом досить жорсткого державного регулювання, яке пов'язане з прирівнянням технічних конопель до наркотичних засобів.

Аналіз ключових проблем ринку технічної коноплі показав, що розвиток виробництва продукції коноплярства в Україні залежить, у першу чергу, від законодавства, що регулює ринок та ставить високі обмежувальні заходи до виробників, зокрема, ліцензії та квоти, а також обмежує обіг такої продукції. Прирівнювання технічних конопель до наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів робить ринок монополізованим та зарегульованим. Перелік основних проблем, що стримують розвиток виробництва продукції коноплярства, шляхів розвитку виробництва продукції коноплярства та наслідки регуляторних змін відображені у вигляді концептуальної схеми (рис. 2).

Висновки та перспективи подальших розвідок

У ході проведеного дослідження було встановлено, що коноплі є багатоцільовою культурою, що дає стебла, насіння та листя, що знаходять безліч застосувань. Його

використання справді різноманітне: будівельні матеріали, текстиль, папір, продукти харчування та напої, автомобільний сектор, меблі, ринок предметів розкоші, косметика та предмети особистої гігієни тощо.

Рис. 2. Концептуальна схема організаційно-економічних засад розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні

За підрахунками вчених, з технічної коноплі виробляється близько 25 000 видів продуктів. Важливість функціональних харчових продуктів та нутрицевтиків, що містять продукти з конопель, пов'язана зі зміцненням здоров'я та зниженням ризику захворювань. Нутрицевтики, космецевтика, медичні та терапевтичні області мають стати наступним ринком у розвитку промислової коноплі. Інші потенційні сфери застосування та інноваційні застосування ставлять нові завдання, наприклад, очищення стічних вод, виробництво енергії, біопаливо, пластмаси на біологічній основі та біопестициди. Економіка використання продуктів коноплярства є предметом постійних дискусій, досліджень та розробок, а також аналізу торгівлі. Майбутній розвиток конопель також буде значно залежати від ринкового попиту на екологічно чисті продукти, які одночасно корисні для здоров'я людини і не впливають на довкілля.

Вирощування технічної конопли є перспективною нішою та може стати трампліном, який забезпечить успішний старт для розвитку малих та середніх фермерських господарств в Україні. Загалом розвиток галузі технічних конопель в Україні, як і у світі, залежить, у першу чергу, від законодавства, що регулює ринок та ставить високі обмежувальні заходи до виробників, зокрема ліцензії та квоти, а також обмежує обіг такої продукції. Прирівнювання технічних конопель до наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів робить ринок монополізованим та зарегульованим.

Список літератури

1. Бойко Г.А., Чурсіна Л.А., Кузьміна Т.О. Аналіз сучасного світового та вітчизняного ринку текстильної продукції з конопляного волокна. *Товарознавчий вісник*. 2017. Вип. 10. С. 45-51.
2. Гілязетдінов Р.Н., Жуплатова Л.М., Мохер Ю.В. Наукове забезпечення галузей льонарства і коноплярства. *Луб'яні та технічні культури : зб. наук. пр.* 2014. № 3(8). С. 3-13.
3. Маринченко І.О., Примаков О.А. Економічні аспекти виробництва конопель. *Луб'яні та технічні культури : зб. наук. пр.* 2015. № 4 (9). С. 127-136.
4. Марченко Ж.Ю. Напрями використання коноплепродукції у світі. *Луб'яні та технічні культури : зб. наук. пр.* 2015. № 4 (9). С. 159-166.
5. Михайлова Л.І., Коренівська Л.В. Еволюційні засади розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 30-39.
6. Михайлова Л.І., Коренівська Л.В. Оцінка економічного потенціалу виробництва продукції коноплярства в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 33-45.
7. Семак Б.Б. Наукові засади формування ринку рослинної технічної сировини та його окремих сегментів в Україні: монографія. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. 512 с.
8. Швороб Г.М. Удосконалення управління розвитком коноплепереробних підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Херсон, 2010. 231 с.
9. Зелена книга. Ринок технічних конопель. URL: https://cdn.regulation.gov.ua/59/54/a3/1e/regulation.gov.ua_Green%20Book_More%20transparent%20regulation%20of%20industrial%20hemp%20in%20Ukraine.pdf.
10. Обзор рынка технической конопли, семян и продуктов переработки в Украине. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/obzor-rynka-tehnicheskoy-konopli-semyan-i-produktov-pererabotki-v-ukraine>.

References

1. Bojko, H.A., Chursina, L.A., Kuz'mina, T.O. (2017). «Analysis of the modern world and domestic market of textile products from hemp fiber». *Tovarovnavchyy visnyk*. vol. 10. pp. 45-51.
2. Hiliazetdinov, R.N., Zhuplatova, L.M., Mokher, Yu.V. (2014). «Scientific support of the flax and hemp industries». *Lubiani ta tekhnichni kultury: zb. nauk. prats.* no. 3 (8). pp. 3-13.
3. Marynchenko, I.O., Prymakov, O.A. (2015). «Economic aspects of hemp production». *Lubiani ta tekhnichni kultury: zb. nauk. prats.* no. 4 (9). pp. 127-136.
4. Marchenko, Zh.Yu. (2015). «Directions of use of hemp production in the world». *Lubiani ta tekhnichni kultury: zb. nauk. prats.* no. 4 (9). pp. 159-166.
5. Mykhailova, L.I., Korenivska, L.V. (2019). «Evolutionary principles of development of the hemp production in Ukraine». *Ekonomika APK*. no. 9. pp. 30-39.
6. Mykhailova, L.I., Korenivska, L.V. (2020). «Evaluation of the economic potential of the hemp production in Ukraine». *Ekonomika APK*. no. 1. pp. 33-45.
7. Semak, B.B. (2007). *Naukovi zasady formuvannia rynku roslynnoi tekhnichnoi syrovyny ta joho okremykh sehmentiv v Ukraini*. [Scientific principles of the formation of the plant technical raw material market and its individual segments in Ukraine]. Vydavnytstvo L'vivs'koi komertsijnoi akademii. Lviv. Ukraine.
8. Shvorob, H.M. (2010). *Udoskonalennia upravlinnia rozvytkom konoplepererobnykh pidpriemstv*. [Improving the management of the development of hemp processing enterprises]. Ph.D. Thesis: 08.00.04. Kherson. Ukraine.
9. Green book. The market of technical hemp. Available at: https://cdn.regulation.gov.ua/59/54/a3/1e/regulation.gov.ua_Green%20Book_More%20transparent%20regulation%20of%20industrial%20hemp%20in%20Ukraine.pdf.
10. Overview of the market of technical hemp, seeds and processed products in Ukraine. Available at: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/obzor-rynka-tehnicheskoy-konopli-semyan-i-produktov-pererabotki-v-ukraine>.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2022 р.

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022 рік. Том 7. № 1.